

LÖVÉSE SEM VOLT

„Na ja, Müllerné, autókáztak.
Azt egy ilyen úr nyugodtan megengedheti magának.”
(Jaroslav Hašek: Švejk)¹

Ki más mondta volna a fenti mondatokat, mint a jó öreg Švejk, aki, ha az első világháborúról van szó, alighanem elég sokunknak az egyik meghatározó, esetleg első irodalmi élménye. Vagyis ezt nem tudhatom, nekem mindenesetre az.

A fenséges úr mindjárt kész volt, kérem – válaszolt Müllerné, a takarítónő készségesen, amikor is a későbbi derék katona megkérdezte, hogy Ferdinánd őfensége sokat szenvedett-e.

Na, igen. Nem árt jó revolvert venni és pontosan célozni is tudni, ha az embernek az a szándéka, hogy egy ilyen urat intézzen el.

Most pedig ennek immár majd’ száz esztendeje. Alig él már valaki, aki akkor is élt, az pedig, hogy bárki is élne még, aki akkor már felnőtt volt, szinte kizárható, teljességgel. Ha nem is teljességgel, de mégis. Annak persze, hogy valamely esemény történelemmé váljon, végérvényesen, nem tudom, kritériuma-e az, hogy élő tanúja már ne igen legyen. Valószínűleg nem. Mint ahogy azt sem, hogy az első világháború egyáltalán végérvényesen történelemmé vált-e. Talán szintén nem, bizonyos értelemben egészen biztosan nem.

Noha a második világháború, a sokkal szörnyűsegebb második világháború meglehetősen háttérbe szorítja az elsőt, ha nem törli is persze el, de azért jóval kevesebb teret enged neki az emlékezetben, azért jól tesszük, úgy értem, mi, mindannyian, ha az elsőről sem feledkezünk meg. Nem mintha olyan nehéz lenne belátni, hogy a mai világunk teljes mértékben az első világháború szülötte, az pedig, hogy más események is alakítottak rajta, természetes – az eredője azonban mindenképpen ott keresendő, abban a bizonyos szarajevói revolverlövésben.

Túl nagy feladat és túl nagy falat lenne persze az EX számára bejágni ilyenformán az egész modern világtörténelmet – nem vethetjük fel a kérdést, hogy a kezdet végül hová vezetett, a végkifejlet, legalábbis a legelső felvonás végkifejlete kinek, mely nációnak mit is jelentett. Pedig nyilvánvalóan érdekes lenne, alighanem elég sok variációt össze lehetne gyűjteni a diadalmas országalapítástól kezdve a legszörnyűsegebb és legigazságtalanabb területablással bezárva, de mégsem megy. Nem is áll ez szándékunkban.

Ám úgy gondoljuk, hogy amint az első világháború nélkül például Hitler sem elképzelhető, ugyanúgy nem képzelhető el mondjuk az EX Symposium sem. Pedig a kettőnek, a borítón látható szörnyetegeknek és szerény kis lapunknak egymáshoz amúgy az égvilágon semmi köze. Sőt. Ellenkezőleg, és akkor még finoman fogalmaztam, azt hiszem. Csak köze van mégis ahhoz a bizonyos június 28-hoz, amikor is az ifjú Gavriilo elsütötte azt a revolvert, hogy alig húsz esztendősen kitörölhetetlenül belekerüljön a világtörténelembe. Volt egy lövése, de valójában lövése sem volt, hogy mit tett, illetve arról nem, hogy a lövésének mi lesz a következménye. Arról, hogy a világ, akár jó volt előtte, akár nem, ezt most lehetőleg hadd ne döntsük el, utána mindenképpen más lesz. De ne legyünk igazságtalanok azzal a fiatalemberrel, nem csak neki nem volt lövése, hanem úgy igazán senkinek. Nem is lehetett. S nem is arról, hogy húsz meg ötven meg száz év múlva mi lesz, arról sem, hogy az elkövetkezendő négy év milyen lesz. Ha tudják, visszaretentek volna? Nem hiszem. Mentek volna, pontosabban meneteltek volna akkor is szépen egymás ellen, holott voltaképpen együtt meneteltek. Együtt, mert nem nagyon lehetne megmondani, hogy akkoriban kik is voltak a jó fiúk, akik kényszerből meneteltek volna, hogy a rosszakat megállítsák.

Nyilván nem lehet úgy írni 1914-ről, hogy a későbbi korok fel ne villanjanak – mert nem lehet.

Mégis: kezdjük most, mondjuk, 1914-gyel.

MESÉS Péter

¹ Egy derék katona kalandjai a világháborúban. Európa, Budapest, 1957. 22. o. Réz Ádám ford.

Ferenc Ferdinánd (1863–1914) szarajevói látogatásán esett utolsó vacsorájának menükártyája 1914. június 27-ről

1914-ben a Szarajevó környékén megtartott közös hadgyakorlatok közben Ferenc Ferdinánd trónörökös és hitvese, Chotek Zsófia a közelben található Ilidža fürdőhelyen tartózkodott. Június 27-én az esti órákban a főhercegi pár vacsorán vett részt, amelyen megjelent a helyi előkelőségek negyven tagja is. Ezt egy szűk körű tanácskozás követte, amelynek témája a trónörökös további programja volt. A főudvarmester a kedvezőtlen, feszült politikai légkörre való tekintettel a szarajevói látogatás lemondása mellett foglalt állást, míg a főherceg szárnysegédje azzal érvelt, hogy ez politikai megfutamodásnak tűnne, és sértést jelentene Oskar Potiorek tábornagy, Bosznia-Hercegovina katonai kormányzója számára – végül ez utóbbi álláspont győzött. A menükártyán a fogások mellett feltüntették az adott fogáshoz szervírozott borokat is: ebből kiderül, hogy a desszerthez 1901-es évjáratú Tokaji Szamorodnit szolgálták fel.

(CSONTÓ Sándor)

1 nyomtatott levél, felül dombornyomásos címerrel (elkelt 100.000 Ft-ért Schnitta Sámuel – 1898–1968 – gyűjteményéből, aki korának nagy-tekintélyű hazai és nemzetközi éttermi szakembere, szálloda- és étteremigazgatója volt).

A menü nyersfordítása:

- Kormányzóleves
- Finomfelfújt
- Marha- és bárányhús-darabok reneszánsz szószbán
- Libasült salátával, öntettel
- Spárgacsíkok
- Ananászkrém-meglepetés
- Változatos sajtok hidegen
- Desszert
- Italok: borok, pezsgő, konyak

